

Trendy v analytické chemii

**Membránové předseparační techniky v analytické chemii.
Elektricky indukovaný přenos iontů přes membrány a
jeho využití v analýze komplexních vzorků**

Přednáška pro studenty MU v Brně, 11.11.2015

Pavel Kubáň (kuban@jach.cz)

Vedoucí Oddělení elektromigračních metod

Ústav analytické chemie Akademie věd ČR, v.v.i.

1

- ◆ Komplexní vzorky a jejich úprava
- ◆ Membránové techniky
- ◆ Elektricky indukovaný přenos iontů přes membrány
- ◆ Praktické aplikace
- ◆ Spojení se současnou analytickou instrumentací
- ◆ Shrnutí a výhledy

2

Úprava komplexních vzorků

Přečištění (Clean-up)

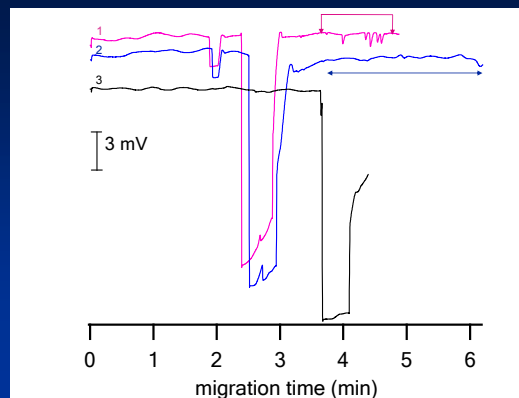
- ◆ Vliv matrice
- ◆ Vysoké konc. proteinů/
anorganických solí
- ↓
- ◆ Zhoršený analytický výkon
- ◆ Poškození (otrava)
analytického systému

Prekoncentrace

- ◆ Nízké koncentrace
analytů
- ↓
- ◆ Analyty nejsou
detekovány
- ◆ Špatné kvantitativní
výsledky

3

Lidská plazma 1:1, esenciální amino kyseliny

4

Klasické metody pro úpravu komplexních vzorků

LLE – extrakce v kapalně fázi (extrakce kapalina-kapalina)

SPE – extrakce tuhoun fázi

- ☹ Automatizace (SPE)
- ☹ Vysoká spotřeba organických rozpouštědel a biologických vzorků
- Časová náročnost
- Finanční nákladnost
- Instrumentální vybavení

5

Membránové techniky pro úpravu komplexních vzorků

Dialýza (MWCO membrány, dutá vlákna)

How to Use: DIALYZERS™

Step 1 Place the sample in the sample chamber of the DIALYZER

Step 2 Choose a suitable membrane and dialysis buffer. Dialysis time is 2-3 hours to overnight depending upon sample and buffer chemistry, temperature and volume.

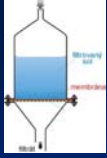
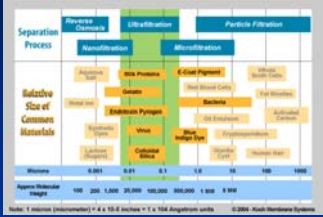

Step 3 Place the entire unit into a large beaker of dialysis buffer.

KEY

- ☐ Dialyzer Chamber
- ☐ Contents
- ☐ Dialysis Buffer
- ☐ Membrane

6

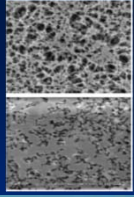
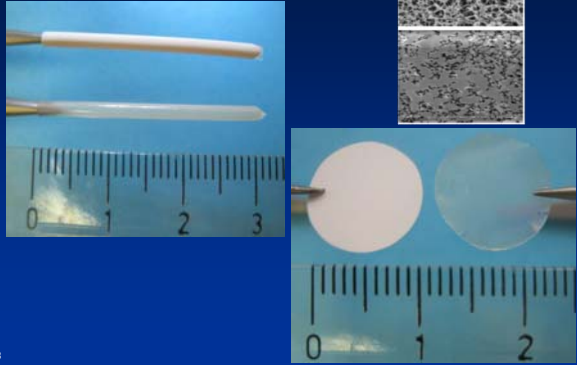
Ultrafiltrace (ploché membrány, dutá vlákna)

7

Supported liquid membrane (SLM)

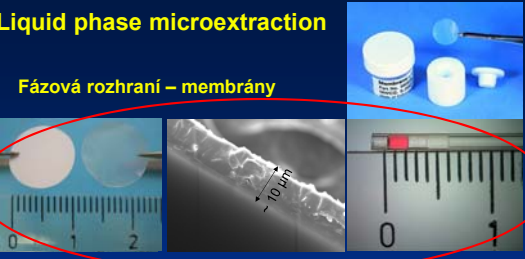
Nosič – porézní PP, PTFE (tloušťka 25 – 300 μm)

8

Liquid phase microextraction

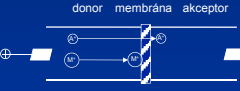
Fázová rozhraní – membrány

Difuze

Elektrický potenciál

9

Využití elektrického proudu pro úpravu vzorků

- ◆ Krátké extrakční časy
- ◆ Vysoké extrakční účinnosti
- ◆ Vysoká selektivita
- ◆ Jednoduchá instrumentace
- ◆ Volba membrány ?
- ◆ Elektroodové reakce ?
- ◆ Vysoký elektrický proud → kolaps systému !

10

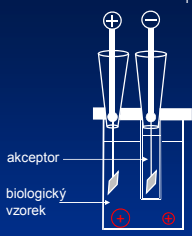
ELEKTROMEMBRÁNOVÉ EXTRAKCE – EME

- ◆ LLE → velké objemy organických rozpouštědel !
- ◆ 1996 – LPME (μL množství organiky)
  - Liu and Dasgupta, Anal. Chem. 68 (1996) 1817-1821
  - Jeannot and Cantwell, Anal. Chem. 68 (1996) 2236-2240
- ◆ Stabilita organické fáze !
- ◆ 1999 – HF-LPME (inertní polypropylenové duté vlákno)
  - Pedersen-Bjergaard and Rasmussen, Anal. Chem. 71 (1999) 2650-2656
- ◆ Dlouhé extrakční časy !
- ◆ 2006 – EME (zkrácení extrakce použitím elektrického napětí)
  - Pedersen-Bjergaard and Rasmussen, J. Chromatogr. A 1109 (2006) 183-190

11

ELEKTROMEMBRÁNOVÉ EXTRAKCE – EME

Pedersen-Bjergaard and Rasmussen, J. Chromatogr. A 1109 (2006) 183

duté vlákno: 1 – 2 mm
200 – 300 μm
celková délka: 2 – 5 cm

- ◆ Duté vlákno impregnované org. rozpouštědlem (~ 10 μL) – SLM
- ◆ Lacné jednorázové extrakční jednotky (< 10 h/cm), není carry-over
- ◆ DC zdroj napětí (0 – 400 V)
- ◆ Donor (~ mL) a akceptor (~ 20 μL) jsou vodné roztoky

12

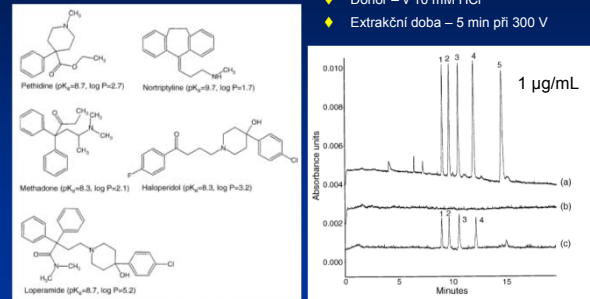
Parametry ovlivňující EME

- ◆ Složení kapalně membrány
- ◆ pH a složení akceptoru a donoru
- ◆ Elektrické napětí / proud
- ◆ Doba extrakce
- ◆ Míchání/třepání

13

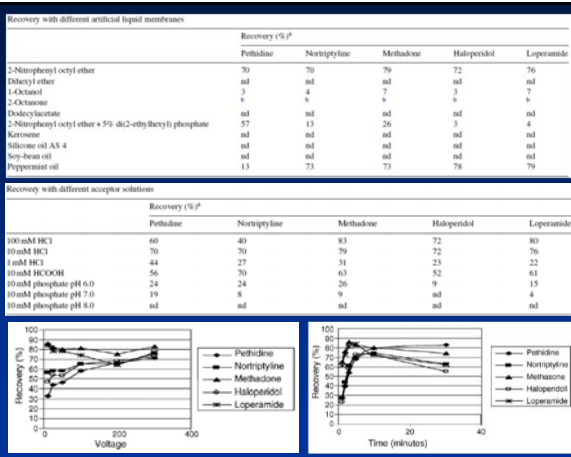
EME bazických léčiv – modelový příklad

- ◆ SLM – NPOE
- ◆ Akceptor – 10 mM HCl
- ◆ Donor – v 10 mM HCl
- ◆ Extrakční doba – 5 min při 300 V

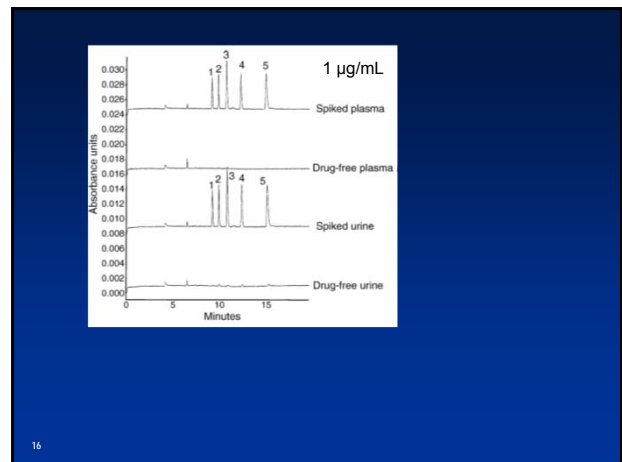
14

Pedersen-Bjergaard and Rasmussen, J. Chromatogr. A 1109 (2006) 183

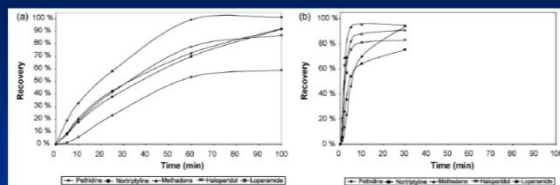
17

Gjelstad et al., J. Chromatogr. A 1157 (2007) 38

16

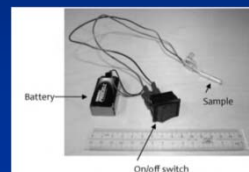
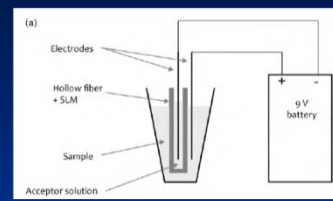
Srovnání LPME a EME bazických léčiv

17

Gjelstad et al., J. Chromatogr. A 1157 (2007) 38

EME za použití kapesní baterie – přenosný extrakční systém

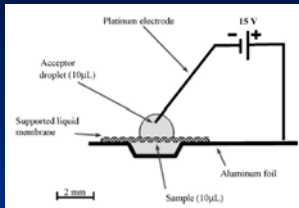

- ◆ SLM – ENB
- ◆ Akceptor – 10 mM HCl
- ◆ Donor – vzorky zředěné 10 mM HCl
- ◆ Extrakční doba – 5 min při 9 V
- ◆ Reálné vzorky – plazma, krev, moč

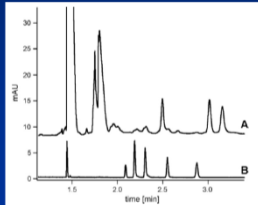
18

Eibak et al., J. Chromatogr. A 1217 (2010) 5050

Drop-to-drop EME

- ◆ SLM – NPOE
- ◆ Akceptor – 10 mM HCl
- ◆ Donor – vzorky zředěné 10 mM HCl
- ◆ Extrakční doba – 5 min při 15 V
- ◆ Reálné vzorky – plazma, moč

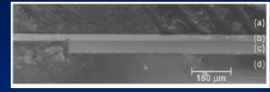
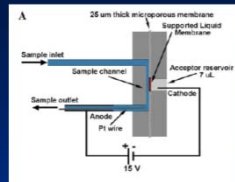

A – spikovaná moč bez EME
B – spikovaná moč po EME

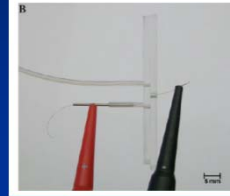
19

Petersen et al. J. Chromatogr. A 1216 (2009) 1496

Mikročipová EME

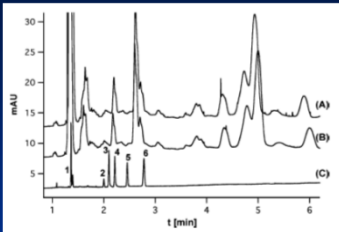
- a) PMMA – horní kryt
- b) PP membrána
- c) 50 µm kanálek
- d) PMMA – základní struktura

20

Petersen et al. Microfluid Nanofluid 9 (2010) 881

Mikročipová EME

- ◆ SLM – NPOE
- ◆ Akceptor – 10 mM HCl
- ◆ Donor – vzorky zředěné 10 mM HCl
- ◆ Extrakční doba – 10 min při 15 V
- ◆ Reálné vzorky – moč
- ◆ F_R donor = 3 µL/min

A – neupravená moč
B – moč spikovaná léčivý
C – moč spikovaná léčivý + EME

21

EME při konstantním elektrickém proudu

1. Faradayův zákon $m = A \cdot I \cdot t$

A – elektrochemický ekvivalent

2. Faradayův zákon $A = \frac{M_m}{F \cdot z}$

F = 96485 C mol⁻¹
z – počet nábojů

$$n = \frac{I \cdot t}{F \cdot z}$$

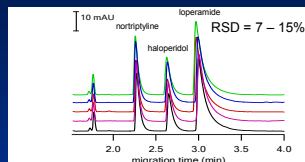
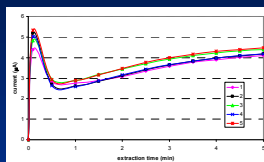
Ohmův zákon $I = \frac{U}{R} \Rightarrow$ Špatná reprodukovatelnost EME (RSD až 30%)

22

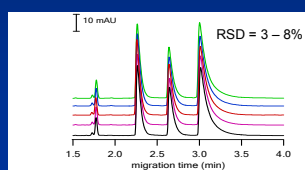
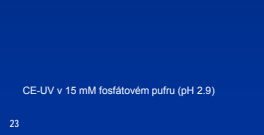
EME bazických léčiv

- ◆ SLM – ENB
- ◆ Akceptor – 10 mM HCl
- ◆ Donor – STD, moč v 10 mM HCl
- ◆ Doba extrakce – 5 min

Konstantní U (5 V)

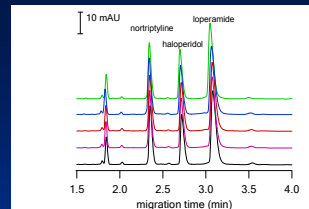
Konstantní i (4 µA)

CE-UUV v 15 mM fosfátovém pufru (pH 2.9)

23

EME spikované moči při konstantním proudu

Konstantní U (5 V)

RSD = 6 – 12%

Konstantní i (4 µA)

RSD = 3 – 7%

- ◆ Zlepšení reprodukovatelnosti
- ◆ Podobné výsledky pro ostatní analytické parametry

Linearita

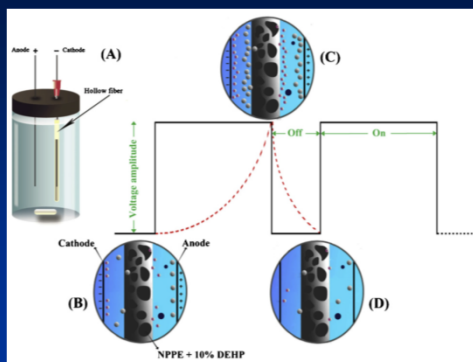
LOD

- ◆ Vhodné zdroje konstantního proudu nejsou laciné !

24

Šlampová et al. J. Chromatogr. A 1234 (2012) 32

EME elektrickými pulzy

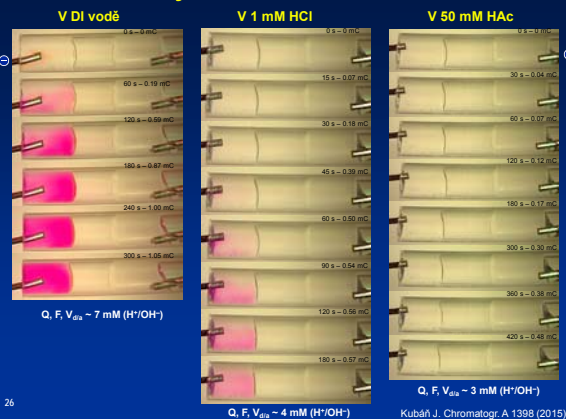

25

Rezazadeh et al. J. Chromatogr. A 1262 (2012) 214

EME a elektrolyza

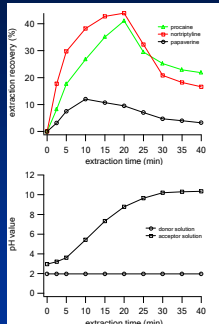
fenolftalein, bezbarvý růžový při pH 8 – 10

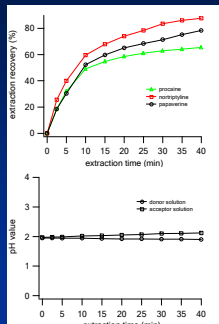
26

Kubáň J. Chromatogr. A 1398 (2015) 11

Špatně zvolený akceptor 1 mM HCl

Optimalizovaný akceptor 500 mM k. mravenčí

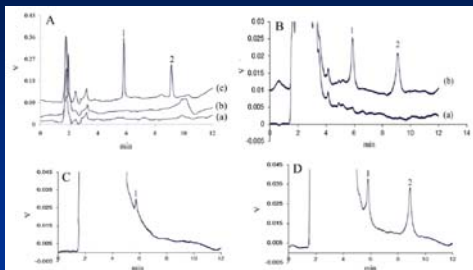
27

Šlampová et al. Anal. Chim. Acta 887 (2015) 92

Vybrané aplikace EME v analýze biologických, environmentálních a dalších komplexních vzorků

28

EME léčiv proti závislosti na alkoholu a opiátech v biologických vzorcích

29

Rezazadeh et al. J. Chromatogr. B 879 (2011) 1143

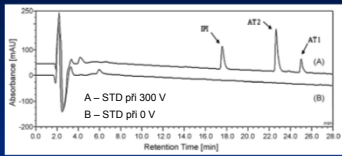
- ◆ SLM – NPOE/DEHP
- ◆ Akceptor – 100 mM HCl
- ◆ Donor – vzorky zředěné 10 mM HCl
- ◆ Extrakční doba – 20 min při 100 V
- ◆ Reálné vzorky – plazma, moč

30

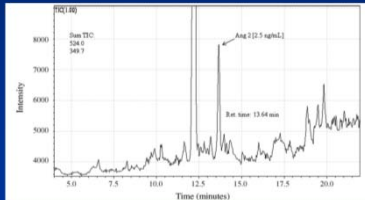
Sample	Analyte	C_{sp} (ng mL ⁻¹)	C_{ex} (ng mL ⁻¹)	C_{res} (ng mL ⁻¹)	ESDI ₁ (n=3)	RES	Error ^a
Plasma	Nalt	80.0	81.6	5.1	102	+2	
	Nalm	ad	80.0	76.3	2.6	95	-5
Plasma	Nalt	ad	84.0	6.2	105	+5	
	Nalm	ad	80.0	77.3	3.4	97	-3
Urine	Nalt	22.8	60.0	80.4	7.0	96	-4
	Nalm	ad	60.0	57.5	5.3	96	-4
Urine	Nalt	ad	60.0	62.4	47	104	+4
	Nalm	ad	60.0	61.7	3.1	103	+3
Urine	Nalt	20.0	60.0	77.2	6.5	95	-5
	Nalm	ad	60.0	59.0	4.5	98	-2

^a Not detected.

EME peptidů v biologických vzorcích

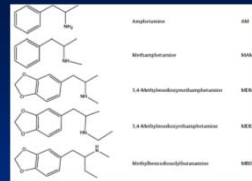
- ◆ SLM – 1-octanol/DEHP
- ◆ Akceptor – 0.1 M HCl
- ◆ Donor – vzorky zředěné 0.1 M HCl
- ◆ Extrakční doba – 5 min při 50 V
- ◆ Reálné vzorky – plazma

31

Balchen et al. J. Chromatogr. A 1194 (2008) 143

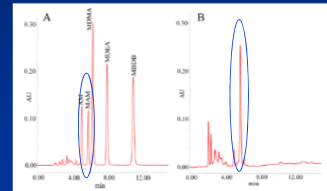
EME amfetaminů v biologických vzorcích

- ◆ SLM – NPOE/TEHP
- ◆ Akceptor – 100 mM HCl
- ◆ Donor – vzorky zředěné 1 mM HCl
- ◆ Extrakční doba – 7 min při 250 V
- ◆ Reálné vzorky – moč

A – moč spikovaná amfetaminy

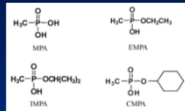
B – moč uživatele amfetaminů

32

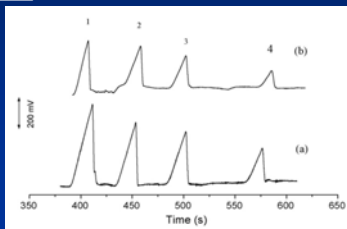
Seidi et al. J. Chromatogr. A 1218 (2011) 3958

EME dekompozičních produktů nervových bojových látek v environmentálních vzorcích

- ◆ SLM – 1-oktanol
- ◆ Akceptor – DI voda
- ◆ Donor – vzorky zředěné DI
- ◆ Extrakční doba – 30 min při 300 V
- ◆ Reálné vzorky – env. vody

(a) – STD
(b) – říční voda spikovaná fosfonovými kyselinami

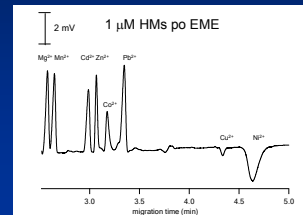

33

Xu et al. J. Chromatogr. A 1214 (2008) 17

EME těžkých kovů ve vzorcích vod a biologických vzorcích

- ◆ SLM – 1-oktanol/DEHP
- ◆ Akceptor – 100 mM HAc
- ◆ Donor – vzorky zředěné DI
- ◆ Extrakční doba – 5 min při 75 V
- ◆ Reálné vzorky – kohoutková voda, kojenecká strava

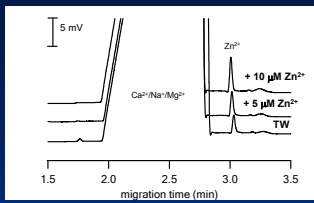

34

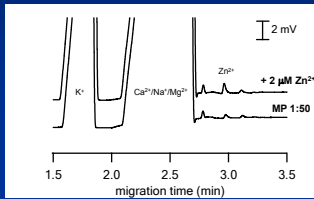
Kubáň et al. Electrophoresis 32 (2011) 1025

Analýza zinku pomocí EME a CE-C⁴D

Kohoutková voda

Mléko v prášku (kojenecká strava)

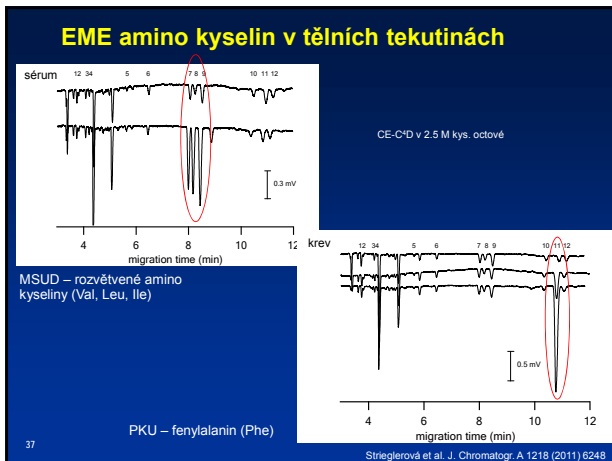
35

EME amino kyselin v tělních tekutinách

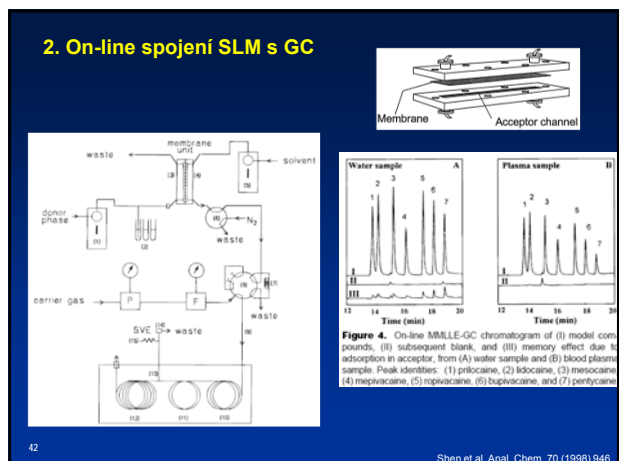
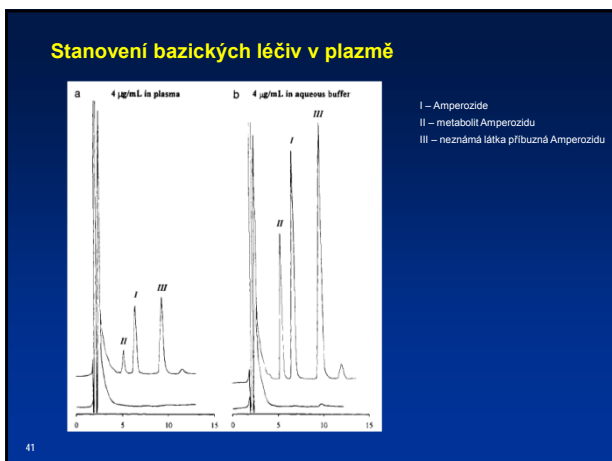
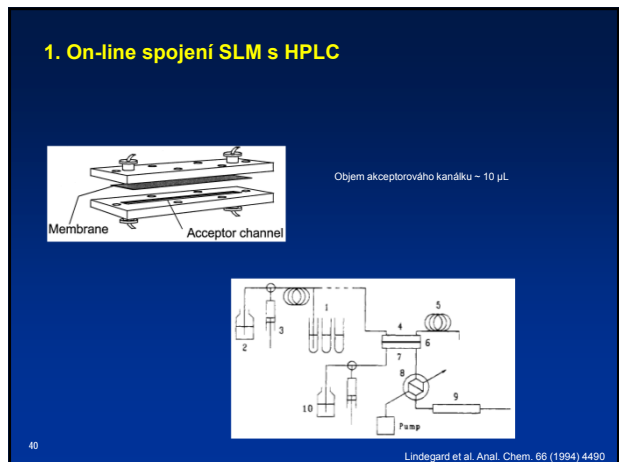
- ◆ Endogenní koncentrace ~ 100 μM
- ◆ Koncentrace při metabolických poruchách (MSUD ~ 500 μM) (PKU ~ 350 – 1500 μM)

- ◆ SLM – ENB/DEHP
- ◆ Akceptor – 2.5 M kys. octová
- ◆ Donor – vzorky zředěné 2.5 M kys. octovou
- ◆ Extrakční doba – 10 min při 50 V
- ◆ Reálné vzorky – sérum, plazma, krev, moč

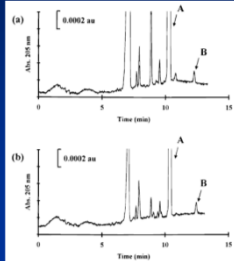
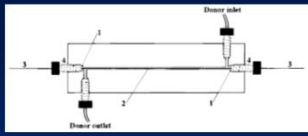
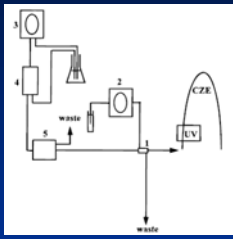
36

- ### EME shrnutí
- Clean-up a prekoncentrace v jednom kroku
  - ~ 10 µL organického rozpouštědla/analýza
  - Jednorázové extrakční jednotky
  - Krátké extrakční časy
  - Vysoká selektivita SLM
  - Vhodné pro biologické vzorky
  - Volba SLM !
  - EME parametry !

3. On-line spojení SLM s CE

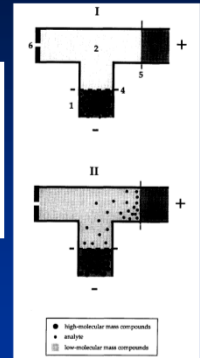
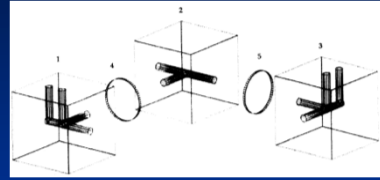

(a) – STD
(b) – plasma
A – JS
B – bambuterol

43

Palmarsdottir et al. Anal. Chem. 69 (1997) 1732

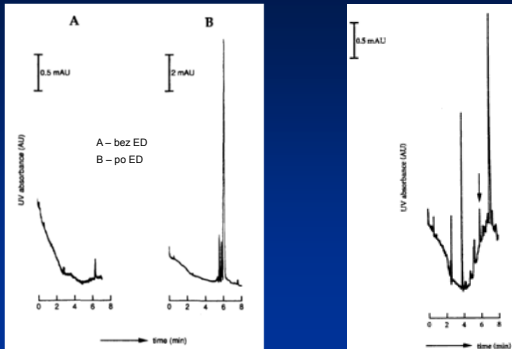
4. On-line spojení ED s CE

44

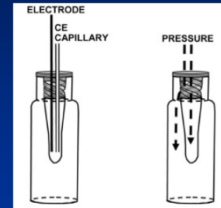
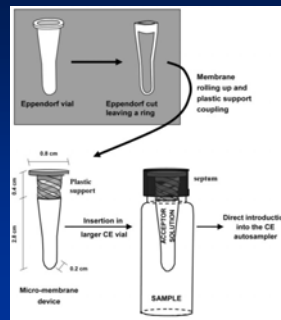
Buscher et al. J. Chromatogr. A 788 (1997) 165

On-line spojení ED s CE – stanovení inositol trifosfátů

45

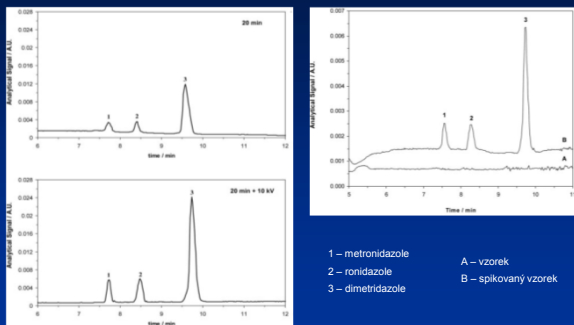
5. On-line spojení SLM s komerční CE – Beckman

46

Nozal et al. Electrophoresis 27 (2006) 3075

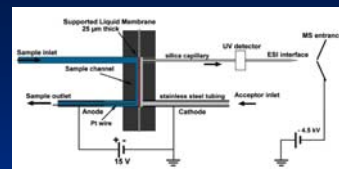
Stanovení nitroimidazolů v játrech

1 – metronidazole
2 – ronidazole
3 – dimetridazole
A – vzorek
B – spikovaný vzorek

47

6. On-line mikročipová EME

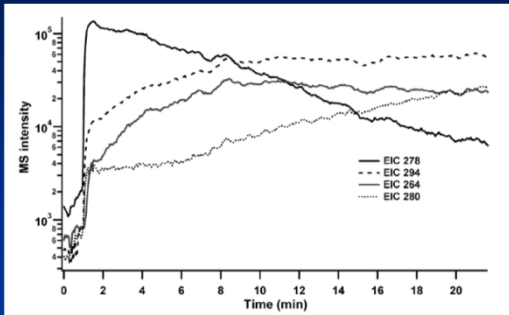
- ◆ SLM – 0.2 μL NPOE
- ◆ Akceptor – 100 mM HCOOH
- ◆ Donor – vzorky zředěné 10 mM HCl
- ◆ Extrakční doba – 10 min při 15 V
- ◆ Reálné vzorky – moč
- ◆ F_R donor = 9 μL/min
- ◆ F_R akceptor = 0 - 3 μL/min

48

Petersen et al. Anal. Chem. (2011) 44

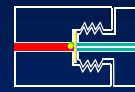

On-line monitorování metabolismu amitriptylinu

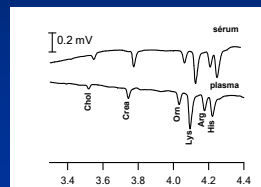
49

8. In-line spojení jednorázové SLM s lab-made CE

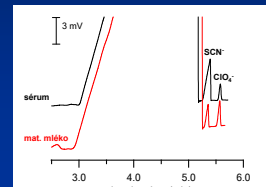

Extrakce ~ 0 – 10 min

Aplikace

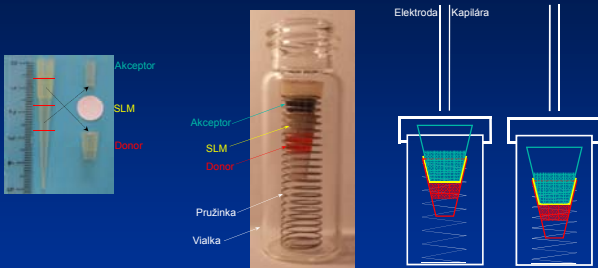

Kubáň and Bóček J. Chromatogr. A 1234 (2012) 2

Kubáň et al. Electrophoresis 33 (2012) 2695

9. In-line spojení SLM mikroextrakci s komerční CE

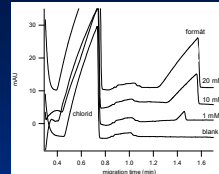

- ♦ SLM ~ 5 μ L organického rozpouštědla
- ♦ Objem vzorků ~ 10 – 40 μ L
- ♦ Jednorázové mikroextrakční jednotky!!!

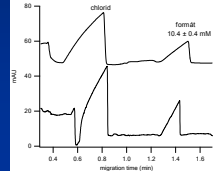
51

Stanovení formátu v lidském séru a plině krvi

neředěné sérum – zdravý jedinec

neředěné sérum – pacient po intoxikaci metanolem

Normální hodnoty: 0 – 0.4 mM
Otrava metanolem: 1 – 40 mM
> 10 mM vážně zdravotní následky

- ♦ Support: PP fólie (100 μ m)
- ♦ SLM: 10 μ L MeOH
- ♦ Donor: surové sérum, plná krev
- ♦ Akceptor: DI voda
- ♦ Objem: 10 μ L
- ♦ Doba extrakce: 60 s !!!

LOD: 30 μ M neředěné sérum,
35 μ M neředěná plná krev

Celková doba analýzy: ~ 4 min!!!

52

Pantůčková et al. J. Chromatogr. A 1299 (2013) 33

Polymerně inkluzní membrány (PIMs)

Základní polymer – Cellulose triacetate (CTA)

Schow et al. J. Membr. Sci. 111 (1996)

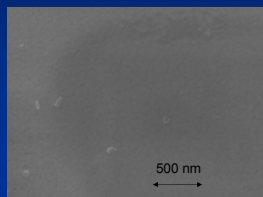
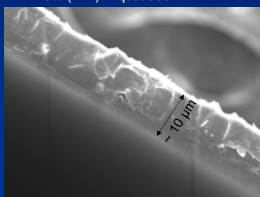
Plasticizér – 2-nitrophenyloctyl ether

Iontový nosič – Aliquat 336

Rozpustit v dichlormetanu a odpařit

PIM – suché, homogenní, neporézní

Výsledná PIM:
60% (w/w) CTA
40% (w/w) Aliquat 336

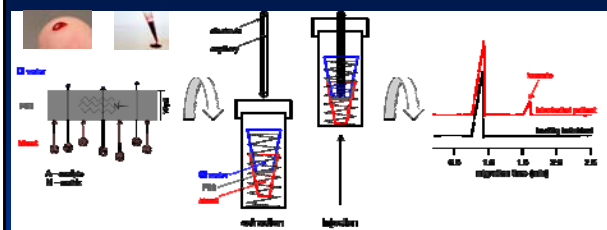
53

Determination of formate in blood after methanol poisoning

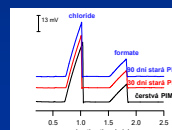
Extrakce přes PIM

Spojení s CE

CE-C'D analýza surového séra

Dlouhodobá funkčnost PIM

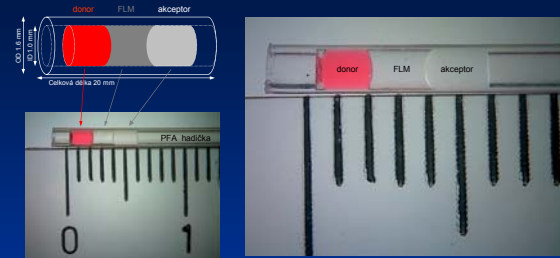
Celkový čas ~ 7 min

Jednorázové mikroextrakční zařízení pro klinické aplikace

54

Pantůčková et al. Anal. Chim. Acta 887 (2015) 111

10. Volné kapaln  membrány (FLM)

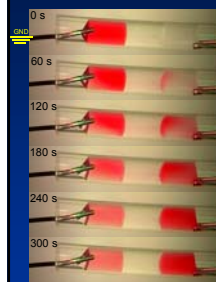

- ◆ Extrakční jednotky – PFA, PTFE, FEP hadičky (ID 0.5 – 1.0 mm)
- ◆ Minimální spotřeba rozpouštědel/vzorku (350 nL – 1.5 µL/extrakce)
- ◆ Laciné, jednorázové extrakční jednotky (~ 1 Kč/cm), eliminace sample carry-over
- ◆ Stabilitní a precizně definované fázové rozhraní

55

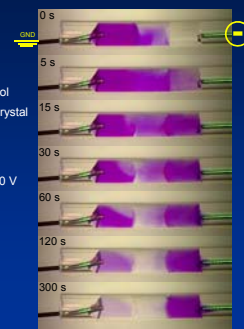
µ-EME přes volné kapaln  membrány

Anionty

- ◆ LM: 1.5 µL 1-pentanol
- ◆ Donor: SPADNS a crystal violet
- ◆ Akceptor: DI voda
- ◆ Objem: 1.5 µL
- ◆ Extrakční napětí: 100 V
- ◆ Extrační čas: 5 min

Kationty

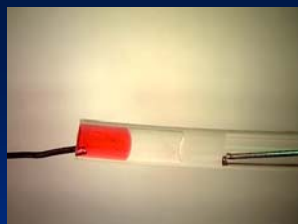

56

µ-EMEs přes volné kapaln  membrány

Princip µ-EME

Donor: SPADNS⁺ v DI vodě
Akceptor: DI voda
FLM: 1-pentanol
Napětí: 100 V
Čas: 3 min
Objemy: 1.5 µL

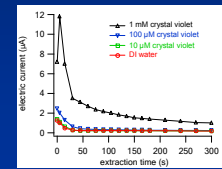
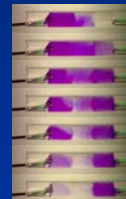
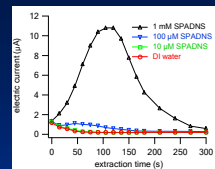
Základy EME

Donor: fenoltalein v 1 mM HCl
Akceptor: DI voda
FLM: 1-pentanol
Napětí: 100 V
Čas: 3 min
Objemy: 1.5 µL

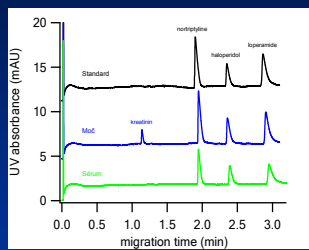
57

Průběh µ-EME – záznam proudových hodnot

58

µ-EME bazických léčiv přes volné kapaln  membrány

- ◆ LM: 1.5 µL ENB
- ◆ Donor: surová moč a sérum + 20 µg/mL léčiv
- ◆ Akceptor: DI voda
- ◆ Objem: 1.5 µL
- ◆ Extrakční napětí: 100 V
- ◆ Extrační čas: 5 min

59

SHRNUTÍ A VÝHLEDY

- ◆ Membránové techniky jsou ekologické, laciné, rychlé a efektivní
- ◆ Elektrický proud je vhodný pro úpravu komplexních vzorků
- ◆ Výsledný akceptor je možno dávkovat do běžných analytických systémů
- ◆ On-line a in-line spojení je velice atraktivní

60